

Villa Henriëtte; het waarderen van cultuurhistorisch erfgoed

Melchior Meihuizen

In het kader van zijn studie Kunstgeschiedenis, met de specialisatie Architectuurgeschiedenis en Monumentenzorg, aan de Universiteit van Utrecht heeft Melchior Meihuizen een werkstuk gemaakt over de Villa Henriëtte aan de Schuttersweg 8 in Hilversum. Meihuizen maakt daarin, op basis van een beschrijving van de (ver)bouwgiedenis van het pand, een zogeheten cultuurhistorische waardestelling. Hieronder enkele delen van het werkstuk, dat in zijn geheel te lezen is op de website www.gooienvechthistorisch.nl. In het Hilversums Historisch Tijdschrift 'Eigen Perk' zijn eerder (jg. 1993, afl. 4) twee artikelen aan de villa gewijd.

Het villapark Susannapark, gesitueerd op westelijke helling van de Boomberg, tussen de Vaartweg, Schuttersweg en Peerlcamplaan, werd ontwikkeld door in een 'Burgerlijke Maatschap' samenwerkende particulieren. Ondanks dat het park klein van omvang was, ca. 5 ha, was het ruim van opzet. Het had een Y-vormig stratenplan met tien meter brede wegen, dat omzoomd werden door linden en platanen. Op de driesprong zou een 'fonteinbeeld' geplaatst worden.

Door de ontwikkelaars was met de gemeente de gebruikelijke procedure overeengekomen om de wegen, tegen overdracht om niet van de ondergrond, voor haar rekening te verharderen. De gemeente verbond hieraan wel de clausule, dat zij hiertoe pas zou overgaan op het moment dat zes percelen bebouwd waren. De ontwikkeling van het park vlotte echter niet en in 1891 waren nog maar drie kavels bebouwd. Het park lag te ver van het centrum, bestond enkel uit grote kavels en was slecht bereikbaar.

Dit veranderde in 1893, toen de paardentram van het station aan de Kerkbrink naar het Susannapark ging rijden. In 1895 achtte men daarom de tijd rijp om een aantal kavels op het Susannapark te veilen.

Uit de notariële veilingakte

valt op te maken, dat de aandeelhouders van de maatschap op 17 augustus van dat jaar zeven kavels op het Susannapark bij opbod en afslag, per twee en vier kavels, lieten veilen.

Via een stroman kocht de Amsterdamse assuradeur Jan ter Meulen jr., die voor tien procent aandeelhouder van de maatschap was, de in de akte genoemde kavels één tot en met zes, ter grootte van 1 ha, 63 a en 10 ca voor fl. 19.082,70, ergo fl. 1,17 per vierkante meter. Vier kavels waren aan de noordzijde van de Bergweg op de hoek met Schuttersweg, die toen Bussumergrintweg heette, gesitueerd, de twee andere aan de zuidzijde op de hoek met de Schuttersweg. De vier kavels ten noorden van de Bergweg werden in 1896 over de gehele lengte met één meter verbreed, door aankoop van gemeentegrond langs de Peerlcamplaan.

In 1896 liet Ter Meulen jr. op deze vier kavels het naar zijn vrouwvernoemde zomerhuis, de 'Villa Henriëtte' bouwen, naar een ontwerp van de Amsterdamse architecten A.L. en J.G. van Gendt (vader en zoon). Het bijbehorende park zou zijn aangelegd door H. Copijn uit Groenekan. Op de beide kavels ten zuiden van de Bergweg liet Ter Meulen in 1906 een koetshuis met dubbele bovenwoning bouwen. De aanvraag voor de bouw van de villa op de door Ter Meulen gekochte percelen werd op 24 februari 1896 in het register van bouwaanvragen (1893-1898) van de gemeente Hilversum ingeschreven, onder nummer 326. De adressanten waren vader en zoon

Van Gendt. In het register werd voorts aangetekend dat de vergunning op 4 maart van dat jaar verleend werd. Jan ter Meulen jr. en de architecten kenden elkaar uit Amsterdam, waar A.L. in 1886 voor Ter Meulen het pand Herengracht 248 had verbouwd.

A.L. van Gendt werkte van 1857 tot 1874 bij de spoorwegen (HIJSM), eerst als opzichter en later als bouw- en werktuigkundige (Station Hilversum, 1874). In 1874 vestigde hij zich als zelfstandig architect in Amsterdam en ontwierp daar een aantal gezichtsbepalende gebouwen, zoals Theater Frascati, de Hollandsche Manege, de winkelgalerij aan de Raadhuisstraat, het Concertgebouw, het Burgerziekenhuis en samen met P. H. Cuypers het Centraal Station, alsmede de Villa Heineken aan het Tweede Weteringplantsoen. In 1894 vormde hij samen met zijn zonen J.G. en A.D.N. van Gendt het bureau A.L. van Gendt en Zonen, dat na het overlijden van A.L. in 1901 werd voortgezet onder de naam Gebrs. Van Gendt A.L. zn.

In 1914, twee jaar voor zijn dood, verkocht Ter Meulen zijn Hilversumse zomerverblijf aan Pieter Reineke, directeur en zoon van de oprichter van de HVA (Handelsvereniging Amsterdam). De familie Reineke bewoonde de villa permanent en doopte haar om tot 'Roemah Oedjoeng' (Maleis voor hoekhuis). Naast een tennisbaan en een croquetveld werden door de nieuwe eigenaar tussen 1916 en 1923 in de tuin een schuur, een tuinhuis en een orangerie gebouwd.

ToendefamilieReinekein1934naarWassenaarverhuisde, werd 'Roemah Oedjoeng' met erf, ondergrond en opstallen voor fl. 43.000 door de NCRV gekocht. 'Roemah Oedjoeng' zou nooit meer particulier bewoond worden.

Van 1936 tot 1939 werd het pand door de NCRV als kantoor- en studioruimte gebruikt, terwijl in de tuin een studiocomplex gebouwd werd. Om de villa voor haar nieuwe (gedeeltelijk tijdelijke) bestemming geschikt te maken, werd onder architectuur van H. van der Veen de oorspronkelijke entree in de zuidgevel dichtgezet en naar de noordgevel verplaatst. Tevens werd er een ondergrondse verbindingsgang naar het studiocomplex gemaakt. Voor deze nieuwbouw moesten het croquetveld, de tennisbaan, het hoenderhok, de schuur, het tuinhuis en de orangerie wijken. Zij werden deels vervangen door een fietsenhok en een garage. Na de oplevering van het studiogebouw in 1939 fungeerde de villa tot 1974 uitsluitend als (directie-)kantoor voor de NCRV.

Van 1974 tot 2000 heeft het pand als kantoorgebouw binnen het omroepbestel diverse functies gehad. Het heeft onder meer dienstgedaan als 'Media-academie Santhagen' en 'AKN-gebouw'. Hiervoor werd het pand wederom een aantal keren inpandig verbouwd en aangepast.

In 1999 is de villa met aangrenzend studiogebouw door de NCRV verkocht aan de heer E.M.A. van Wilsum, die het op 19 december 2000 in eigendom verwierf. De nieuwe eigenaar heeft de villa (en het studiogebouw) tussen 2001-2002 onder architectuur van het Architectenburo Verlaan & Bouwstra uit Vianen grondig laten renoveren. De opdracht luidde: 'het restaureren van het casco van de villa en het aanpassen, schilderen en herinrichten van het interieur ten behoeve van de voortzetting van het huidige gebruik als kantoorvilla'.

Cultuurhistorische waardestelling:

Op basis van de in het object aangetroffen elementen is iedere ruimte getoetst aan de criteria van gaafheid en zeldzaamheid, waarbij niet alleen de elementen uit het bouwjaar een rol spelen, maar ook die uit de verbouwing in 1939 en de renovatie uit 2010.

Situering:

Het Susannapark was een kleinschalig villapark in Hilversum, waarvan de ontwikkeling vanaf 1879 door een groep particulieren, samenwerkend in een 'Burgerlijke Maatschap', aan de zuidwestrand van Hilversum ter hand genomen werd. De 'Villa Henriëtte' is één van de eerste villa's, die op het Susannapark gebouwd werd, en vervulde door haar strategische ligging, markante architectuur met toren en bouwvolume en oriëntering op twee straten een poortfunctie naar het park.

Bouwmassa:

De villa is in 1896 als zomerhuis gebouwd. De villa heeft twee ingrijpende bouwkundige veranderingen ondergaan. In 1939 ten gevolge van de bestemmingsverandering en in 2010 ten gevolge van een renovatie. De bouwmassa is samengesteld uit spouwmuren met vakwerkconstructies, houten balklagen, houten kappen en details. De bouwgeschiedenis is, zij het met mate, aan de bouwmassa af te lezen. De 19de en 20ste-eeuwse bouwmassa's tonen bouwsporen in de gevels aan de noord-, oost- en zuidgevel. De verbouwing van 1939 heeft ondanks haar invloed op de bouwgeschiedenis van de villa, de hoge monumentwaarde niet aangetast.

Gevels en architectuur:

De gevels hebben een hoge monumentwaarde. Zij weerspiegelen het beeld van de stadse vakwerkvilla met eclectische elementen, uit onder andere de chaletstijl, uit het fin de siècle. De bestemmingswijziging in 1939 heeft weliswaar tot kenmerkende veranderingen van de zuid- en noordgevel geleid, maar niet tot beeldbepalende veranderingen en de hoge monumentwaarde van deze gevels niet aangetast. De architectuur van de Van Gendt's heeft de tand des tijds ongeschonden doorstaan.

Interieurafwerking:

De interieurafwerking is, voorzover te achterhalen valt tussen 1896 en 1939 niet of nauwelijks veranderd. Gedurende de NCRV-periode zijn talloze grotere en kleinere veranderingen doorgevoerd, zoals het overschilderen van wanddecoraties in de hal, verwijderen van plafondstukken, het verwijderen van trappaal-ornamenten en veranda's, het verplaatsen van deuren en lambriseringen en het aanbrengen van een schuifpui een brandtrap aan de oostgevel en een uniforme kleurstelling. Tijdens de restauratie in 2000 zijn deze zaken grotendeels ongedaan gemaakt of gereconstrueerd.

Conclusie:

De Villa Henriëtte is van belang vanwege:

1. de cultuurhistorische waarde van een villa, die naast een woon- en kantoorbestemming, tussen 1936 en 1939 mede als studioruimte van de NCRV fungeerde;
2. de architectuurhistorische waarde als voorbeeld van een zorgvuldig vormgegeven en rijk gedetailleerde stadse-vakwerkvilla in eclectische stijl met elementen ontleend aan de chaletstijl;
3. de stedenbouwkundige waarde van een stadse vakwerkvilla op een significante en beeldbepalende locatie met een oriëntatie op twee straten;
4. de plaats, die de villa in het oeuvre van de Amsterdamse architecten A.L. en J.G. van Gendt inneemt;
5. de gaafheid van het exterieur, zoals dat, ondanks twee verbouwingen, is overgeleverd.

